

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. birželio 16 d. *

Minime Gedulo ir Vilties dieną

Juodasis Birželis

Tą Juodą Birželį,
Tą negandų metą,
Tremtin vežė šali
Rytų azijatai.

Jie sapną nutraukė
Nakčia įsibrovę
Ir vežė prie traukinio
Mus – gyvajį krovinių.

Vagonan igrūdo
Be ceremonijų,
Nelaimė užgriuvo –
Laisvė agonijo.

I ry-tus, i ry-tus –
Bilsnojo vis ratai
Ir ašaros ritos, –
Už ką – nesupratom.

Tvanku lyg skaistykloj
Vagono ištvoj...
Oro pristangam,
Čia gimsta ir miršta...

Už ką tu, likime,
Mus nukryžiuoja?
Balsas užkimęs
„Mariją“ kartoja.

Ar grįsim? Kas žino?..
Tėvynę praradę...
Duok, Viešpatie, žinią –
Šnabždame maldą.

Algimantas LELEŠIUS

Na tai kas

*Na tai kas, kad be teismo teisė,
Kad dundėjo vagonai per tundrą.
Vilti šviesią apsupo šešliai,
O viltis jau iš sapno pabunda.*

*Kerštas pyktį šunim išlojo,
Net praeinanciam bandė įkasti...
Tekė pririšt jį prie stalo kojos,
Kad ramybę galėčiau atšvesti.*

*Nebijau aš belojančių garsiai –
Išstovėsiu su liepa ant kalno,
Savo kančią girdēsiu iš tolo
Lyg atodūsi švelnų.*

Zuzana STUNŽENIENĖ

Neagituokime pažeisti Konstituciją

Matydamas, kad kai kuriuose TS-LKD partijos skyriuose yra diskutuojama dėl Seime registratorių įstatymų projektų, susijusių su vardu ir pavardžių rašymu asmens dokumentuose, ir neretai tai yra daroma neįsigilinus į konstitucines ir teisines aplinkybes, noriu glaučiai informuoti apie partijos programines pozicijas šiuo klausimu bei svarbiausia konstitucines ir teisines šio klausimo puses.

Šį pavasarį remdamiesi mūsų partijos rinkimų programos nuostatomis parengėme Vardų ir pavardžių rašymo asmens dokumentuose įstatymo projektą. Po juo pasiraše net 70 Seimo narių: nuo Gabrieliaus Landsbergio, Rasos Juknevičienės, Žygimanto Pavilionio (net 19 iš 31 mūsų frakcijos narių) iki Sauliaus Skvernelio ir Viktoro Pranckiečio.

Seime buvo pradėtas svarstyti šis Vardų ir pavardžių rašymo asmens dokumentuose įstatymo projektas. Įstatymo projekto tikslas – įgyvendinti Konstitucinio Teismo ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) nutarimus, kad tais atvejais, kai lietuvių išteka už užsieniečių ir paima jų pavardes, kuriose yra „w, x, q“, arba kai užsienietis su tokia pavarde tampa Lietuvos piliečiu, jų ir jų vaikų originalios pavardės turi būti rašomos lietuviško paso pirmame puslapyje su vienomis „w, x, q“. Tai iš esmės padėtu

spresti tik Lietuvos moterų, ištekėju sių už užsieniečių, kurių pavardėse yra tokios raidės, ir jų vaikų pavardžių rašymo problemas.

Tačiau kaip jau tampa įprasta mūsų Seime, tokis racionalus ir teisiškai pagristas siekis sukėlė nepasitenkinimo bangą, kurios aršiausiais priešininkais yra būrys „valstiečių-žaliųjų“ ir kai kurie mūsų partijos Seimo nariai. Jie skleidžia netiesą, jog mūsų, net 70 Seimo narių, įregistruotas įstatymo projektas su tokiais siūlymais yra nekonstitucinis ir primygintai siūlo Seimui priimti savo pateiktą įstatymo projektą, kuriame visas tokias pavardes siūlo rašyti tik antrajame, neoficialiame poslapyje.

Bet esminė tiesa yra visiškai kitokia: agitacija prieš pavardžių su „w, x, q“ rašymą pirmajame poslapyje yra agitacija prieš Konstituciją. Tai yra esmė ir ją turi suprasti visi „w, x, q“ rezistentai tiek valdžioje, tiek ir mūsų partijose: Konstitucinio Teismas dar 2014 metais išaiškino (<http://www.lkt.lt/l/teismo-aktai/paieska/135/ta37/content>), kad Seimas pavardžių rašymo klausimais turi vykdyti VLKK rekomendacijas, o VLKK dar tais pačiais 2014 metais (tai pakartojo ir 2017 metais) nustatė dvi išimtis, kada pirmajame poslapyje yra privaloma rašyti pavardes su „w, x, q“:

(keliamas į 2 psl.)

Tėvynei paskirtas gyvenimas

Baigiantis mokslo metams Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos mokiniai įsijungė į Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikalstamams Lietuvoje įvertinti inicijuotą Birželio 14-osios – Gedulo ir Vilties dienos minėjimą. Šiemet minimos jau 76-osios pirmųjų trėmimų metinės, kai per vieną savaitę iš Lietuvos buvo ištremta apie 17 500 žmonių.

Gimnazijoje buvo vykdoma pilietinė iniciatyva „Palikti namai“, kurios tikslas paskatinti mokinius sužinoti apie trėmimus ir deportacijas iš artimiausios savo aplinkos: tėvų, senelių, prosenelių ir tų įvykių liudininkų – buvusių tremtinį ir politinių kalinių, bei prisiminti mūsų šalies istoriją, pagerbti buvusius tremtinius ir lagerių vargus patyrusius žmones.

Siame renginyje lankėsi ir su mokiniais bendravo LPKTS Šiaulių filialo pirmininkė Valerija Jokubauskienė ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų bendrijos Šiaulių skyriaus pirmininkė Elžbieta Bagdonienė. Tremtinės pasidalino prisiminimais, kuriuos teko išgyventi kraupiais stalinizmo metais,

kai ne savo noru kartu su savo

šeima turėjo palikti gimtuosius

namus ir būti ištremtomis į tolimas Rusijos platybes.

Nuoširdi mūsų gimnazijos draugystė su LPKTS Šiaulių filialo bei Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų bendrijos nariais tėsiasi jau ne vienus metus. Ne kartą lankėmės LPKTS Šiaulių filialo būstinėje ir dalyvavome pilietiškumo akcijoje „Atminties šviesa“, kai gimnazistai kartu su buvusiais tremtiniais ir rezistentais tvarkė tremtinį amžinojo poilsio vietas Šiaulių miesto Ginkūnų kapinėse. Visada lydėdavo buvęs tremtinys fotomenininkas Eduardas Manovas ir buvęs rezistentas dimisijos kapiotonas Juozas Mocius. Akcijos metu aplankydavome ir Šiaulių rajone Gulbino miške Onutės Gutkauskienės ir kitų tremtinų pastangomis atkurtą buvusį partizanų bunkerį. Visada šioje veikloje mus lydėdavo nuoširdūs ir tikri šių garbingų žmonių pasakojimai ir prisiminimai.

Bendraujant su šiaisiai šviesios sielos žmonėmis suprantį tikrųjų vertybų svarbą šiame greitaeigiamoje ir nuvilkiočių kasdieninių klišių pasaulyje. Tai padeda suvokti, kas padėjo mums sulaikyti artėjančio Lietuvos valstybės atkūrimo ir nepriklausomybės paskelbimo šimtmečio. Esu tikra, kad artėjant šiai sukačiai bus išsakyta daug gražių žodžių, tačiau svarbu, kad gražiose kalbose nepasiklystu žmonių, kurie savo

gyvenimu kūrė ir gynė mūsų Lietuvą, mintys ir gyvi pavyzdžiai. Labai svarbūs visų, lyg susitarus, paskutiniai susitikimuoje su mokiniais išsakyti žodžiai: „Mylėkite Lietuvą, vaikai, nes ji – mūsų vienintelė Tėvynė“. Ačiū už šiuos žodžius ir visą Lietuvai paskirtą gyvenimą.

Ilona LENTINENĖ,
Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos istorijos mokytoja

Istorija be „baltų dėmių“

Lietuvos gyventojų pabėgimai 1940–1941 metais

Pirmieji pabėgimai į Vakarus įvyko jau 1940 metų vasarą, vos ižengus pavidomiems Raudonosios armijos daliniams ir strimgalviais vykstant sovietizacijos procesams. Supratę keblių Lietuvos padėtį, kai kurie asmenys (dažniausiai valstybės tarnautojai) 1940 metų birželio–liepos mėnesiais savo iniciatyva pasitraukė į Vokietiją. Vienas pirmųjų tai padarė prezidentas Antanas Smetona, už šį poelgi sulaukęs prieštaringo vertinimo visuomenėje. Vieni smerkė, prikygino dezertyravimui, o kiti aukštino šį apsisprendimą kaip ižvalgų žingsnį. Su juo kartu pasitraukė šeimos nariai, taip pat Krašto apsaugos ministras gen. Kazys Musteikis ir keletas kitų pareigūnų (tarp jų prezidento adjutantas plk. Steponas Žukaitis, Valstybės saugumo departamento pareigūnai Mykolas Adomavičius ir Albinas Čiuoderis).

Kaip politinio pasitraukimo atvejį galima vertinti ir Užsienio reikalų ministerijos Politikos departamento direktoriaus Edvardo Turausko išvykimą prieš pat Raudonosios armijos dalinių ižengimą į laikinąjį sostinę Kauną. Savo jausmus jis taip išsakė: „Juo trumpėjo distancija ligi sienos, tuo pa-

lengvėjimas buvo didesnis“. Taip galėjo būti sprendžiamas Lietuvos atstovavimo užsienyje klausimas aneksijos atveju. Lietuvos diplomatai buvo tie, kurių užsienyje pirmieji iškėlė Lietuvos sovietizacijos neteisėtumus. Tačiau ne visiems pavyko išvykti pirmomis dienomis, tarp jų teisingumo ministriui Antanui Tamošaičiui.

Ivairiai susiklostė pabėgusiųjų likimas

Iki 1940 metų liepos pabaigos naujoji Lietuvos valdžia užfiksavo 46 pasitraukusius į užsienį ar pasislėpusius asmenis (iš jų 26 buvę saugumo policijos tarnautojai). Aišku, tai ne visas pasitraukusiuų sąrašas. Viešai paskelbta, jog jiems, negrūžus per mėnesį, Vidaus reikalų ministro potvarkiu bus konfiskuotas turtas. Šie žmonės tapo sovietų valstybės priešai, su ivairiai susiklosčiusiais likimais. Pavyzdžiu, 1940 metais į užsienį pasitraukė A. Smetonas svainis, Panevėžio burmistras T. Chodakauskas, sovietų viešai apkaltintas neteisėtai pasisavinus pinigus. 1945 metais jis, kaip repatriantas, grįžo į Lietuvą ir gyveno su fiktyvais do-

kumentais, bet 1946 metais MGB susėkė jį ir užverbavo agentu, slapyvardžiu „Liūtas“.

Kitaip klostėsi prezidento adjutanto plk. Stepono Žukaičio, turėjusio išskirtines moralines savybes, gyvenimas. A. Smetonas nurodymu kartu išvyko į Vokietiją, nes nenorėjo nutolti nuo Lietuvos. Vokietijai okupavus Lietuvą, grīžo. 1942–1944 metais dirbo Ašmenos apskrities viršininko pavaduotoju. Neužsiémė represijomis vietinių gyventojų atžvilgiu, o atvirkščiai jiems padėjo. Artėjant Raudonajai armijai, save iniciatyva paleido kalinius iš vienos kalėjimo. Jis pasiliko Lietuvoje, kur 1944 metais suimtas, bet 1945 metais paleistas, užverbavus agentu „Kalvis“. S. Žukaitis nedirbo paskirto darbo, o 1948 metais vėl suimtas už ryšius su pogrindine organizacija „Auksinė gvardija“. Per tardymą jis pareiškė maždaug taip: „Darbas su MGB organais mane stipriai slėgė. Aš jau pagyvenės žmogus su religiniais išsitikinimais, todėl neturiu daryti blogą žmonėms. Todėl dėl religinių išsitikinimų nepranešiau MGB organams (...). Apskritai aš pagal savo charakterį negaliu daryti blogą žmo-

nėms, kokie jie bebūtų“. Vienas iš kalinių jam buvo „nelegaliai bėgo į Vokietiją“. 1949 metais MGB Ypatingasis pasitarimas nuteisė S. Žukaitį 10 metų kalėti lageryje.

Dalis 1940 metų vasaros pabėgelių, dažniausiai atsidūrė Vakaruose, aktyviai įsijungė į antisovietinę veiklą, bet sovietų pusei jie buvo nepasiekiami.

Lietuviai bėgimas per sieną į Vokietiją nenutrūko, nors bandyta tam trukdyti. Dar 1940 metų birželio 17 dieną SSRS Gynybos liaudies komisaras S. Timošenko siūlė pasieniečiams skubiai užimti sieną su Ryti Prūsija ir Baltijos pajūri, kad pašalintų „vakarų kaimyno“ šnipinėjimo ir diversinė veiklą. Vengta konkrečiai ir tiesiogiai įvardyti Vokietiją kaip priešininką. Liepos 11 dieną dėl Valstybės saugumo departamento rengiamos gyventojų suėmimo akcijos buvo uždaryta siena su Vokietija. Lietuvos vidaus reikalų ministerija pranešė, kad Lietuvos piliečiai, turėjė išvažiavimo vizas iki birželio 17 dienos, į užsienį nebus išleidžiami, bet bėgimai per sieną nesiliovė. Atsirado net per vedėjų per sieną „profesija“.

(keliamas į 6 psl.)

Neagituokime pažeisti Konstituciją

(atkelta iš 1 psl.)

„a) užsieniečių, išgijusių Lietuvos Respublikos pilietybę, vardai ir pavardės Lietuvos Respublikos išduodamuose asmens dokumentuose jų pageidavimu išrašomi lotyniško raidyno rašmenimis pagal dokumento šaltinį – kitos valstybės išduotą asmens dokumentą (remiantis tarptautine praktika diakritiniai ženklių dėl techninių galimių gali būti neperteikiami);

b) su užsieniečiu santuoką sudariusio ir jo pavardę paėmusio Lietuvos Respublikos piliečio, taip pat tokį su tuo kintinių vaikų pavardės gali būti rašomas lotyniško raidyno rašmenimis, dokumento šaltiniu laikant užsieniečio asmens dokumentą.“ (<http://www.vlkk.lt/naujienos/ivykiu-kronika/kalbos-komisija-seimui-pateike-isvada-del-dvieju-istatymu-projektu>)

VLKK iškėlė abejonių, ar tinkamai įstatymo projekte suformuluotas mūsų pasiūlytas principas, kad šios dvi išimtys turi būti taikomos ne tik „i prieiki“, bet ir „atgal“, tačiau tai yra grynai juridinės technikos klausimas, kurį bus nesunku suderinti, įstatymo projektą nuodugniai nagrinėjant Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete.

VLKK savo išvadose taip pat aiškiai pasakė, kad šios dvi išimtys turi būti taikomos, rašant pavardes pirmajame paso puslapyje, o ne paso kitų išrašų skyriuje ar kitoje asmens tapatybės kortelės pusėje, kaip kad siūlo kai kurie mūsų partijos kolegos jų įregistruotame įstatymo projekte:

„Atsižvelgdama į visuomenės poreikius, VLKK pasiūlė taikyti nurodytus išimtis ir asmens vardą bei pavardę lotyniško raidyno rašmenimis rašyti tose paso ir asmens tapatybės kortelės vietose, kuriose teikiami asmens tapa-

tybė identifikuojantys duomenys, o ne paso kitų išrašų skyriuje ar kitoje asmens tapatybės kortelės pusėje. Primintas Konstitucinio Teismo 2009 metų lapkričio 6 dienos sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1999 metų spalio 21 dienos nutarimo motyvuojamosios dalies 4 ir 7 punktų nuostatių išaiškinimo“ – Jame nurodyta, kad asmens vardo ir pavardės išrašas paso kitų išrašų skyriuje nelietuviškais rašmenimis neturėtų būti prilygintas išrašui apie asmens tapatybę valstybine kalba.“ (VLKK išvada 2017-05-23)

Seimo Teisės departamentas, išnagrinėjės abu įstatymo projektus, labai aiškiai pabrėžė, kad įstatymo projektais privalo atitinkti VLKK rekomendacijas (Teisės departamento išvada: „Tokios nuostatos neatitinka Valstybės lietuvių kalbos komisijos nurodytų oficialių išvadų (į kurias įstatymu leidėjas, anot Konstitucinio Teismo, negali neatsižvelgti)...“) ir, kad siūlymas pavardes su „w, x, q“ rašyti antrajame paso puslapyje tokią rekomendaciją neatitinka. Remiantis šiaisiai argumentais sunku suprasti partijos kolegas, kurie ragina nepaisyti Konstitucinio teismo suformuotos doktrinos. Iki šiol būvome partija, kuri besalygiškai gerbė valstybės pamatinį dokumentą – Konstituciją, taip pat ir Konstitucinio teismo pateikiamus išaiškinimus.

Taip pat sunku suprasti partijos kolegas, kurie ragina neįgyvendinti mūsų partijos programos, kurią prieš Seimo rinkimus patvirtino TS-LKD Taryba ir kurios Tautinių bendrijų politikos skyriuje aiškiai rašoma:

„5. Raidyno „problemų“ konstitucinis sprendimas

Ilgai kurstytą pavardžių raidyno problema turi būti sprendžiama pagal

Konstitucinio Teismo ir Valstybinės Kalbos komisijos išaiškinimą. Konstitucinis Teismas yra nustatęs, kad tokiai klausimai Kalbos komisijos išaiškinimai yra ypatingos svarbos. Kalbos komisija yra pareiškusi, kad vardinis ir pavardes su „w“ lietuviškuose dokumentuose galima rašyti tada, kai asmuo santuokos keliu išgyja pavardę su „w“ arba kai jis tampa Lietuvos piliečiu prieš tai turėdamas pavardę su „w“.

Taigi atrodytu, kad jeigu esame įsipareigojė gerbti Konstituciją, jos pagrindines nuostatas ir mūsų partijos programą, tai šiuo klausimu mums viskas turėtų būti aišku. Tačiau atrodo, kad tiems, kurie kovoja prieš Konstitucinio teismo ir VLKK nutarimus, asmeninė politinė darbotvarkė ir populistiniai politiniai dividendai yra svarbiau nei Konstitucinio teismo suformuluota pavardžių rašymo doktrina ir VLKK išvados dėl dviejų išimčių taikymo pirmajame paso puslapyje. Todėl prarandamas bet koks racionalumas ir žengiama dar toliau: nepavykstant gauti tinkamų VLKK ir Konstitucinio teismo išaiškinimų imamas kraštutinių priemonių ir dabar bus prievertaujama naujoji, dar tik formuojama VLKK, už kurios sudarymą ir vadovybės paskyrimą yra atsakingas Seimo Švietimo ir mokslo komitetas, kuriam vadovauja radikalusis „valstietis-žaliasis“ Eugenijus Jovaiša. Kaip suprantame iš žiniasklaidos pranešimų, pažiūrį į „w, x, q“ komitete yra tapęs svarbiausiu nauju VLKK narių ir komisijos vadovybės atrankos principu. Kalbininko patirtis, akademinių pasiekimų lituanistikos srityje yra nebesvarbu, svarbu tik viena – ar atitinka E. Jovaišos ir kitų šioje temoje politinius dividendus siekiančių susikrauti politikų pozicijų į „w, x, q“.

Grižtame į senus, „gerus“ laikus, kai sovietinė valdžia mokslui diktuoodavo, kokio rezultato reikia, o ne mokslas patardavo valdžiai, kaip reikia spręsti vieną ar kitą problemą.

Galiausiai, nors šis klausimas tiesiogiai ir nesprendžia klausimą, kuriuos kelia Lietuvos lenkai ir Lenkija, o pirmiausiai sprendžia Lietuvos moterų, ištekėjusių už užsieniečių bei jų vaikų pavardžių problemas, tačiau padarius šį nedidelį žingsnį mes ištisime ranką mūsų tautinėms bendrijoms.

Suprasdami, kad V. Putino agresija prieš Lietuvą yra reali grėsmė, mes turime padaryti viską, kad propagandai labiausiai pažeidžiamos Lietuvos tautinės mažumos jaustysi mūsų valstybės dalimi. Jei neištisime jiems rankos – jie nesijaus Lietuvos dalimi ir prokreliško V. Tomaševskio įtakos Vilniaus regione sumažinti nepavyks. Jeigu spręsime tautinių bendrijų problemas – rezultatą pasieksime. Jei leisime Lietuvos santiukius ir toliau veikti istorinėms, dirbtinai sukurtoms trių raidžių problemoms – gailėsimės, jei tokie menkinėliai kliudys susitarti tada, kai ateis laikas bendriems gynybos veiksmams.

Šiai vardu ir pavardžių rašymo klausimais, mūsų piliečių teisių klausimais, santiukų su Lietuvos lenkais ir Lenkija galime diskutuoti plėčiai, išsamiai ir atsakingai, tačiau negalime vienii kitų agituoti pažeisti Konstituciją, agituoti priiminėti įstatymus, kurie pažeistų Konstituciją, arba nepriiminėti įstatymą, kurių priėmimo reikalauja Konstitucinio teismo suformuluota doktrina. Galų gale raginu gerbti ir mūsų partijos programą.

**Andrius KUBILIUS,
TS-LKD Politikos komiteto
pirmininkas**

Įvykiai, komentarai

Politikoje laikas irgi nestovi

Užsienio politikoje nieko naujo – tie patys nesusipratimai dėl JAV prezidento Donaldo Trumpo aplinkos ryšių su Rusija (taip ir neaišku, kokie jie buvo, tačiau nėra abejonių, kad Rusijai tikrai naudinga šita neapibrėžta padėtis), Rusijoje neigiami tarptautinių institucijų kaltinimai dėl Malaizijos boingo numušimo, raginant „nesikišti i... Rusijos vidaus reikalų“ (bet juk tai tiesioginis prisipažinimas apie dalyvavimą agresijoje!), o Didžiojoje Britanijoje įvyko pirmalaikiai parlamento rinkimai, kuriuos „suorganizavo“ ministrė pirmininkė Teresa Mei (Theresa May), kuri tikėjosi sustiprinti savo pozicijas prieš prasidedant „Brexit“ deryboms su ES (dar ir šiandien politologai ginciasi, koki poveikį dėl „Brexit“ pergalės Didžiojoje Britanijoje turėjo Rusijos propaganda). Deja, pastarieji rinkimai valdžioje nejnešė stabilumo – konservatoriai, turėję parlamente daugumą, po rinkimų prarado dalį turėtų vietų, todėl turės pasirūpinti nauja valdančiaja dauguma, žinoma, darosi neaiškus ir pačios konservatorių lyderės Teresos Mei likimas. Ar neteks jai at-

sistatydinti? T. Mei tikėjosi įvykdinti strategiją, kuria Didžioji Britanija būtų pasitraukusi iš Europos bendrosios rinkos ir sustabdžiusi masinę migraciją į šalį, tačiau dabar teks švelninti toną ir derėtis tikintis geriausio. Pralaimėjimo kainą premjerė jau patyrė – jai teko atleisti du artimiausius savo patarėjus, kad galėtų likti savo pareigose. Kaip bebūtų, dar didesnė blogybė būtų absoluitileiboristų pergalė, nes jų lyderis Džeremis Korbainas (Jeremy Corbyn) ne tik pasižymėjo kairuoliškomis pažiūromis, bet ir yra pasisakęs prieš NATO.

Kol vienoje Europos valstybėje vyko procesai, susiję su jos siekiu pasitraukti iš ES, kitoje Europos valstybėje vyko arėtumas prie ES. Ukrainos prezidentas Petro Porošenka birželio 11 dienos proga padeklamavo Lermontovo eileraštį „Sudie, nepraustoji Rusija, šalie verę, šalie tironų...“ Deklamavo ne šiaip sau – birželio 11 dieną Ukrainai atsišvėrė Šengeno erdvės šalys, todėl Ukrainos piliečiams, iškaitant okupuotajį Krymą ir rytinę šalies dalį, kurioje savivaliauojas rusų separatistai, galima be vizų važiuo-

ti į 26 ES šalis (išskyrus Didžiąją Britaniją ir Airiją) bei į 4 asocijuotas Šengeno erdvės valstybes – Lichtensteiną, Islandiją, Šveicariją ir Norvegiją. Ukraina tikisi tapti ne tik ES, bet ir NATO nare, o bevizis režimas jau yra mažytis žingsnelis į priekį, kurį patys ukrainiečiai pavadino „sugrįžimu į Europą“. Žinoma, ukrainiečiams dar reikės daug nuveikti, kad sugrįžimas iš simbolinio virstų tikrove, o mes galėtume didžiuotis, kad mūsų šalis padėjo ukrainiečiams to siekti.

O kas naujo mūsų valstybės politinėje padangėje? Tai, kad pagaliau aprimo batalijos dėl alkoholio, nes Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasirašė Seimo priimtas Alkoholio kontrolės įstatymo pataisas, kuriomis nuo 2018 metų bus sugriežtinta prekyba svaigais ir jų vartojimas. Tiesa, pasirašydamas Prezidentė paragino valdančiuosius susilaikyti nuo naujų kontraversiškų pasiūlymų, kol nepaiškės, kokia įtaką alkoholio vartojimui daro šios pataisos. „Įstatymo nuostatose nebeliko perteklinių ir sunkiai įgyvendinamų pasiūlymų bei pseudopriemonių, ku-

rios skaldė visuomenę. Alkoholio reklamos draudimas, prekybos alkoholiu laiko apribojimai ir amžiaus riba, nuo kurios galima įsigyti ir vartoti alkoholi, yra Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamos ir kitų šalių patirkintos priemonės (...) Kova su alkoholizmu turi telkti, o ne skaldyti, tapti bendru politikų ir visuomenės rūpesčiu,“ – rašo Prezidentės spaudos tarnyba.

Na, o paskutinė tikra naujiena – Artūras Paulauskas, pagal priklausomybę vadinas „darbiečiu“, kuria naują partiją, kuri, anot steigėjų, bus centro kairiosios krypties jėga, vienijanti tiek buvusius ar esamus Darbo partijos narius, tiek nepartinius. Kol kas judėjimas pavadintas „Pirmyn Lietuva“, o jo vadovu išrinktas A. Paulauskas. Kyla klausimas – ar tai bandymas eliminuoti iš savo tarpo Darbo partijos dabartinį vadą Živilę Pinskuvienę, ar iš principo naujo politinio veikėjo kūrimas? (Viskas paaiškės, jei judėjimo gretose pamatysime šiuo metu prililius garsiausius darbiečius.)

Gintaras MARKEVIČIUS

Galimybė be vizų keliauti po ES – visos Ukrainos pasiekimas

Birželio 9 dieną darbo vizito į Ukrainą išvykusi Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Čarkove susitiko su šios šalies Prezidentu Petro Porošenka. Lietuvos ir Ukrainos vadovai aptarė Ukrainos europinės integracijos procesą, saugumo situaciją regione.

Prezidentė pasveikino Ukrainos žmones su birželio 11 dieną įsigaliojančiu ES beviziu režimu. Šalies vadovės teigimu, galimybė laisvai, be vizų keliauti po Europą – didžiulis visos Ukrainos ir jos žmonių pasiekimas.

Jau dabar matomas augantis ukrainiečių interesas pasinaudoti bevizio režimo teikiamomis galimybėmis. Kasdien sulaukiama per 20 tūkst. prašymų pakeisti senuosius pasus į biometrinius. Anksčiau tokį prašymą būdavo tik apie tūkstantį. Net 64 proc. Ukrainos žmonių dar niekada nėra buvę Europoje. Anot šalies vadovės, galėdami laisvai keliauti po ES, ukrainiečiai turės ga-

limybę geriau pažinti Europos šalis ir užmegztį glaudesnius santykius su žmonėmis. Pasak Prezidentės, bevizis režimas bei ES ir Ukrainos Asociacijos susitarimas, kuris netrukus įsigalios, rodo, kad europinės integracijos kelyje per du pastaruosius metus Ukraina pasiekė daugiau nei per du dešimtmecius. O tai yra didžiulė pažanga, nes pagrindiniai darbai nuveikti tiesioginio karo sąlygomis, ginant savo valstybę. Šalies vadovės teigimu, dar Maidane Ukrainos žmonės padarė aiškų sprendimą, kad nori gyventi vakarietiškoje valstybėje, ir dėl to daug paaukojo.

Susitikime kalbėta ir apie tolesnį struktūrinių reformų įgyvendinimą. Pasak Prezidentės, sėkmingesnės reformų procesas – stiprios Ukrainos ir jos žmonių gerovės pagrindas. Konkrečius rezultatai yra būtini stiprinant kovą su korupcija, įgyvendinant teismą, prokuratūros ir valstybės tarnybos pertvarką, ge-

rinant ir skaidrinant verslo aplinką.

Lietuvos ir Ukrainos Prezidentai taip pat aptarė saugumo situaciją. Pasak Prezidentės, geopolitinė padėtis negerėja. Rusija tėsia karinę agresiją Luhanske ir Donetske, toliau ciniškai ignoruoja Minsko susitarimų įgyvendinimą, pamina savo pačios įsipareigojimus. Grėsmę viso regiono saugumui dar labiau didina artėjančios plataus masto Rusijos pratybos „Zapad 2017“, per kurias bus išbandyti prieš Vakarų šalis nukreipti puolamieji scenarijai.

Šalies vadovė pabrėžė, kad, kovodama su agresija, Ukraina gina ir visos Europos saugumą. Lietuva griežtai smerkia neteisėtą Krymo aneksiją, tvirtai remia Ukrainos suverenumą ir teritorinį vienitumą, palaiko ES sankcijas Rusijai. Mūsų valstybė Ukrainai teikia visą jai prieinamą politinę, karinę, finansinę ir medicininę paramą.

Kaip solidarumo ir paramos Ukrai-

nai simbolij Prezidentė šios šalies vadovui įteikė organizacijos „Blue-Yellow“ iniciatyva už Lietuvos žmonių paaukotas lėšas nupirktą periskopą, kuris apkasuose kovojantiems Ukrainos kariams padės išsaugoti gyvybes. Ant periskopo lietuvių ir ukrainiečių kalbos užrašytas šūkis „Kartu iki pergalės!“ Daugiau tokų periskopų bus perduota kovojantiems Ukrainos kariams.

Vizito Čarkove metu Prezidentė taip pat susitiko su Ukrainos kariais, kurių buvo gydomi Lietuvoje. Jie Prezidentės įteikė meninę instaliaciją su Lietuvos Trispalve, simboliuojančią mūsų šalies pagalbą Ukrainai, besiginančiai nuo rusiškų kulkų. Nuo 2014 m. reabilitacija Lietuvoje buvo suteikta 150 sužeistų ukrainiečių karių. Lietuva taip pat padėda Ukrainai reformuoti ginkluotasių pajėgas, siunčia karo instruktorius ir medikus, tiekia karinę amuniciją.

Prezidentės spaudos tarnyba

Astravo branduolinė elektrinė kelia grėsmę

Vyriausybė pritarė Baltarusijoje, Astravo rajone, statomos branduolinės elektrinės (BE) vertinimo išvadoms. Seimui siūloma pripažinti Astravo BE nesaugia, kuri dėl geografinės padėties kelia grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui, aplinkai ir visuomenės sveikatai.

„Nacionalinio saugumo ir žmonių interesai yra patys svarbiausi. Lietuvos pozicija dėl Astravo branduolinės elektrinės yra aiški ir principinga – Astravo BE statyba negali būti tėsiama. Nuo pat pradžios šias statybas lydi rimti pažeidimai ir incidentai, nebuvo ir iki šiol nėra laikomasi nei branduolinės saugos, nei tarptautinių aplinkosaugos reikalavimų“, – sako Ministras Pirmyninkas Saulius Skvernelis.

Vyriausybė vertinimą dėl Astravo BE atliko įgyvendindama Seimo priimtą

Būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugų branduolinės elektrinės keliamų grėsmių, įstatymą. Nustatytą, kad Astravo BE pažeidžia nacionalinius ir saugumo interesus pagal visus įstatyme nustatytus kriterijus (geografinę padėtį ir statybos aikštelynės parinkimo tinkamumą, technologinius ypatumus, branduolinės saugos užtikrinimą, tarptautinių saugos ir aplinkosaugos reikalavimų laikymą, tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir kt.).

Atliktame vertinime teigama, kad Baltarusija nepateikė įrodymų, jog parenkant BE statybų aikštelynę, kurios per 40 kilometrų nutolusi nuo Vilniaus, buvo tinkamai įvertintas Lietuvos gyventojų skaičius, jų pasiskirstymas ir kiti veiksnių, kurie yra reikšmingi branduolinės radiologinės avarijos Astravo BE atveju.

Lietuvai nėra pateikta informacija

dėl radiologinio poveikio nei normalaus BE ekspluatavimo metu, nei avarijų atvejais. Astravo BE įvykus sunkiai branduolinei ar radiologinei avarių, maždaug trečdalį Lietuvos gyventojų galėtų patirti žalingą radiacijos poveikį. Situaciją apsunkintų dar ir tai, kad į paramos zoną patenkėti sostinė Vilnius.

Parenkant branduolinės elektrinės statybų aikštelynę, nebuv'o atsižvelgtą į galimus seisminių ir kitus gamtinės pavojus. Taip pat nepateikta įrodymų, kad aikštelynė parinkta vadovaujantis Tarpautinės atominės energetikos agentūros saugos reikalavimais. Baltarusija nėra atlikusi BE rizikas ir atsparumą vertinančių testų (angl. „stress tests“).

Vertinimo metu nustatyta, kad stant Astravo BE nėra laikomasi tarptautinių aplinkosaugos, branduolinės bei radiacinės saugos reikalavimų ir yra

pažeistos tarptautinės – Branduolinės saugos, Espo bei Orhuso – konvencijos.

Galiausiai, nepaisant aktyvių Lietuvos pastangų ir tarptautinių organizacijų raginimų laikytis skaidrumo ir atvirumo principų, Baltarusija neužtikrino, kad būtų greitai ir skaidriai pateikiama visa informacija apie Astravo BE statybų procesą.

Vertinimą parengė Energetikos ministerija, vadovaudamasi išvadomis, kurias pateikė Valstybės saugumo departamento, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, Radiacinių saugos centras, Užsienio reikalų ir Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūra, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba ir Lietuvos geologijos tarnyba.

LR Vyriausybės informacija

Dzūkijos atsargos karininkai lankė partizanų žūties vietas

Šv. Angelų bažnyčios šventoriuje pagerbiamas Laisvės kovotojų atminimas

Pagerbtas partizanų, žuvusių 1951 m. Sabališkės miške, atminimas

Gegužės pabaigoje, saulėtā šeštadienio popietę, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos (LAKS) Alytaus apskritys skyriaus nariai: skyriaus vadas dm. kpt. Juozas Čaplakas, dm. mjr. Antanas Karalukas, dm. mjr. Artūras Kuckailis, ats. mjr. Juozas Janulevičius, dm. kpt. Juozas Krušinys, ats. kpt. Arūnas Janušonis, ats. ltn. Gintaras Lučinskas ir ats. jaun. ltn. Raimondas Masionis, vykdymami vieną iš daugelio sąjungos tikslų ir uždavinių – užsiimti kultūrine ir švietėjiška veikla, savišvietė – surengė pažintinę ekskursiją, lankydami partizanų žūties vietas. Kartu su mumis dalyvavo ats. kpt. Algimantas Petraška – legendinio partizanų vado Juozo Petraškos-Patrimpo, Lapaičio (1916–2001) sūnus.

Pirmausiai aplankėme karininko Antano Juozapavičiaus ir savanorio Artūro Sakalausko kapus Alytaus miesto kapinėse (Savanorių g.). Prie paminklų uždegėme pagarbos žvakeles, tylos minute pagerbėme Laisvės kovotojų, į Amžinybę išėjusių LAKS narių atminimą.

Po to vykome į Punios šilą (Alytaus r., Alytaus sen.), kur aplankėme buvusios Dainavos apygardos partizanų vadavietės vietą. Prie paminklo uždegėme žvakutes, tylos minute pagerbėme žuvusių partizanų atminimą. Šiu eilicių autorius, remiantis archyviniais dokumentais, pateikė informaciją, kad 1947 metų rugpjūčio 11 dieną štabo bunkerį Punios šile apsupo MGB-istai. Sunaikinta Dainavos apygardos vadavietė, žuvo apygardos vadas Dominin-

kas Jėčys-Ažuolis ir štabo nariai Vaclovės Kavaliauskas-Juodvarnis, Mykolas Petrauskas-Aras ir Jonas Pilinskis-Krūmas, suimi Vincas Juozaitis-Vyturys, Antanas Macevičius-Linas, Juozas Puškorius-Girinis ir Vaidoto grupės vadas Juozas Petraška-Patrimpas, Lapaitis. Tęsiant akciją, Strielčių k. (Prienu r.) slėptuvėje žuvo Margio grupės vadas Vytautas Subačius-Klevas, štabo viršininkas Jonas Jusas-Pokštas ir skyriaus vadas Juozas Šarkus-Vaitkus. Sunkiai sužeistas D. Jėčys-Ažuolis, sunaikinės štabo dokumentus, nusišovė. Palaikai niekinti MGB Alytaus skyriaus kieme. Po keilių dienų Dainavos apygardos štabo nariai palaikai užkasti Pirmajame Alytuje, netoli žydų kapinių.

Ats. kpt. A. Petraška papasakojo, kad vadavietės bunkerio maketą 1997 metais atkūrė jo tėvas, po bunkerio susprogdinimo išlikęs gyvas partizanas Juozas Petraška-Patrimpas. Kautynių 50-mečio proga bunkerį atstatė Juozo Vitkaus Kauno inžinerinio bataliono kariai. Originalus jo dydis apie 20 kvadratinių metrų. Jame buvo galima judėti stačiomis. Viduje įrengta krosnelė. Kaminą atstojo išskaptuota pušis, kuri išorėje atrodė kaip vėtrus nulažta. Bunkeris buvo įkurtas kalnelio šlaito, prie kurio tekėjo upelis-šaltinėlis. Iki Nemuno apie 250-300 m. Tuo upeliu, kuris ir žiemą neužsaldavo, vyrai pasiekdavo bunkerį. Buvo padarytas specialus išliaužimas ties upeliu.

Vėliau vykome į Sabališkės mišką (Alytaus r., Krokialaukio sen., Barkū-

Sveikiname

*Šimtamyliais batais éjo Jūs likimas
Ir gyvybës žvaigždë neše dangūs –
Jūs po Dievo delnu esat gimus
Ir visiems mums Jūsų metai brangūs.*

Eleną KUKLYTĘ 100-ojo jubiliejaus proga sveikina –

giminaičiai

Garbingo 85-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname ilgametį LPKTS Telšių filialo valdybos narę, buvusį 1949 metų Krasnojarsko krašto Taštypo rajono tremtinį **Kestutį LAUKAITĮ**. Linkime sveikatos, Aukščiausiojo palaimos, saulėtos nuotaikos žengiant gyvenimo keliu, kad šimtaijų jubiliejų pasitiktumėte būdamas stipriu ažuolu.

LPKTS Telšių filialas

80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią 1948 metų tremtinę **Joaną MITKUVIENĘ**. Linkime sveikatos, džiaugsmingų dienų, Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas ir palemoniečiai

80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Irkutsko srities tremtinę **Eleną Danutę BUITVIDIENĘ**. Linkime sveikatos, džiaugsmo kupinų dienų, Aukščiausiojo globos ir su neišsenkama energija ilgus metus dalyvauti buvusią tremtinį choro veikloje.

LPKTS Kretingos filialas

Nuoširdžiai sveikiname gimtadienio proga:

Laimutę DAUGĖLYTĘ-BULOVİENĘ – 60-ojo,
Joną KORSAKĄ – 65-ojo.

Linkime didelių svajonių, mažų kasdienių džiaugsmų ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

Gražaus jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Kauno filialo narę **Margaritą STANIULYTĘ** linkėdami nuveikti daug gerų darbų Lietuvos labui, stiprios sveikatos, laimingų, džiaugsmingų, kupinų vilties ir meilės metų.

LPKTS Kauno filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

Danutę LUKOŠAITIENĘ – 90-ojo,
Feliciją GASIŪNIENĘ – 85-ojo,
Edvardą VALANČIŪ – 80-ojo.

Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ir džiaugsmingų metų bei Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

niškio k.), kur aplankėme Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės štabo partizanų žūties vietą. Prie atminimo kryžiaus uždegėme pagarbos žvakutes, tylos minute pagerbėme žuvusių partizanų atminimą. Dm. mjr. A. Karalukas papasakojo, kad netoli jo tėviškės, 1951 metų spalio 19 dieną tuometiniamame Simno rajone, Sabališkės miške, netoli nuo Barkūniškio kaimo, po buvusio Kestučio grupės partizano Albinu Nedzinsko-Jovaro – MGB agentu „Svajuno“ išdavystės, MGB karinės pajėgos apsupo Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės partizanų štabo bunkerį. Verždamiesi iš bunkerio žuvo Dzūkų rinktinės vadas Jonas Kučinskas-Tautmylis, Spyruoklis, Kestučio tėvūnijos vadas Juozas Marčiulynas-Dėdė, Granitas, eilinis partizanas Česlovas Juškelis-Deimantas ir štabo ryšininkė Ieva Židelevičiūtė-Mary-

tė. Partizanų palaikai išvežti išniekini-mui į Alytų.

Pažintinę kelionę užbaigėme karininko Antano Karaluko sodyboje (Alytaus r.). LAKS Alytaus apskritys skyriaus nariui dm. mjr. Artūrui Kuckailui, vasario 15 dieną atšventusiam 60-ajį jubiliejų, įteiktos atminimo ir vardinė dovanos. Turiningai praleidę laiką, prie vaišių stalo dalinomės ekskursijos išpūdžiais, tolimesniais veiklos planais.

LAKS Alytaus apskritys skyriaus 9 dimisijos ir atsargos karininkai pri-tarė kreipimuisi į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą, kad Sabališkės miške žuvusių Dzūkų rinktinės štabo partizanų atminimas būtų prasmingiau įamžintas, pastatant tipinį atminimo ženklt.

Gintaras LUČINSKAS
Nuotraukos autorius

2017 m. birželio 16 d.

Kilnūs Zuzanos Stunženienės darbai

Zuzana Budaitė-Stunženienė neseniai atšventė aštuoniasdešimtmetį. Ilgametė lietuvių kalbos ir literatūros kalbos mokytoja Milašaičių mokykloje, Raseinių rajone, Druskininkuose, Ukmergėje. Kraštotoyrininkė, chorų vadovė, poetė, Lietuvos Nepriklausomųjų rašytojų sąjungos narė.

Gimė Rumšių kaime, Raseinių apskrityje, prie gražaus Šaltuonos upelio. Baigė Vilniaus universitetą, studijuodama dalyvavo keturiose respublikinėse tautosakos ekspedicijose, rinko dainas ir pasakas. Pasaulėžiūrą formavo pokario įvykių: 1948 metų gegužės 28 dieną ištremta senelė Antanina Tamutienė (turėjo 40 hektarų ūkį) su šeima, dar anksčiau jos duktė išvežta į Komią, ten 1942 metais mirė iš bado, o du sūnūs partizanai 1945 metais nuteisti ilgiems metams kalėti.

Zuzana su vyru zarasiškiu inžinieriumi Juozu Stunžėnu, savamoksliu

muzikantu, užaugino dukteris Rasą ir Ramutę. Moteris buvo aktyvi Sajūdžio narė, Steigiamojo Sajūdžio suvažiavimo delegatė, viena iš tautinės dainos ansamblio „Radasta“ įkūrimo iniciatorių. Mokykloje subūrė gediminaičių kuopelę. 1989–1990 metais suorganizavo dvi moksleivių kraštotoyros ekspedicijas „Tremtiniai pėdomis“ Vidiškių apylinkėse ir Ukmergėje. Atgimimo metais už savo aktyvią ir patriotišką veiklą buvo persekiota. 1989 metais subūrė tautinės dainos ansamblį „Radasta“ Ukmergės kultūros centre, kuriam 10 metų rašė scenarijus ir vedė koncertus. Parengė kraštotoyros medžiagos spaudai (žr. „Laisvės kovų archyvai“ Nr.10, Nr.30 ir kt.). 2004 metais įkūrė bočių kultūros klubą „Prie židinio“ ir vadovauja jo renginiams.

1994 metais išėjo į užtarnautą poilsį, tačiau dar ilgai dirbo tikslos mo-

kytoja. Išleidusi poezijos knygą, paraše apybraižą „Tamučių genties medis“, įamžino gimtojo Rumšių kaimo istoriją, rinko to krašto tautosaką ir padovanojo savo darbą Raseinių krašto muziejui.

Už veiklą literatūros baruose ir lietuvių kultūros plėtrą 2017 metais apdovanota Lietuvos Respublikos Seimo pirmyninko Viktoro Pranckiečio padėkos raštu.

Zuzanos pastangomis išliko užrašyti jos artimųjų, draugų, pažįstamų atsiminimai, kurie dar kartą patvirtina sunkią ir garbingą šios giminės istoriją. Tų atsiminimų fragmentus spausdiname laikraštyje. Daugiau jos užrašytų atsiminimų guls į ketvirtąjį „Tremties vakių“ knygą.

Tremtiniai našlaičiai

Vytauto NAVICKO, gimusio 1929 metais Girdvainių kaime, Raseinių valsčiuje, pasakojimas

Siaubingoji naktis

Birželio keturioliktosios rytą buvo rūkas, išsisklaidė jis tik palei 10 valandą. Man sukako vienuolika. Tais metais Lietuvoje buvo labai karšta – visos pelkės išdžiūvusios. Auštant mus areštavo, arkliais nuvežė į Viduklės geležinkelio stotį, suvarė į gyvulinį vagoną. Čia jau buvo Savickių šeima iš Girkalnio (6 žmonės), Rajončiai nuo Nemakščių su savo negalią turinčia dukterimi ir žydai Perlovai bei Kaplanai su senais tėvais. Vagono kampe sukaustytas baimės sėdėjo jaunas, dar nevedės Stasys Kazlauskas, Viduklės geležinkelio stoties viršininko pavaduotojas. Svilino nežmoniškas karštis – skardinis vagono stogas degė degė. Nebuvo tualeto, tik grindyne išmušta skylė. Moterys skylypė apsupo nugūniomis, pasidarė šiokią tokią kabiną. Valgyti nieko nedavė. Traukinys iš Viduklės pajudėjo Radviliškio link tik birželio 18 dienos pavakary. Važiavom iki Naujosios Vilnios. Čia traukinys stabtelėjo, čekistai Savickį ir mano tėvą Kazį Navicką atskyre nuo šeimų. Toks buvo NKVD kareivių nurodymas.

1941 metų birželio 22 dieną traukinys su moterimis ir vaikais pasiekė Borisovą. Prasidėjus karui, traukinys skubėjo – važiavo dieną naktį Maskvos link, paskui pasuko Archangelsko kryptimi. Čia atriedėjo ir traukinys nuo Telšių. Sustojo nedideliamė miško pramonės mieste Kotlase. Visus tremtinius išlaipino, nes frontui buvo reikalingi vagonai, juos grąžino atgal. Po atviru dangumi išlaikė tris paras. Ėdė begalybė uodų. Paskui visus susodino į tris baržas, ir garlaiviukas „Rabotnica“ jas traukė Vyčegdos upe aukštyn. Kiekvienai šeimai davė po kepaluką duonos. Mes turėjom rūkytos kiaulienos, lašinių, tai valgėm savo maistą. Visą savaitę plaukėm iki Syktyvkaro. Paskui vieną baržą išformavo, liko dar dvi. Per penkias dienas nuplaukėm 400 kilometrų iki Ust Kulomo. Čia išlaipino.

Dar 10 kilometrų vežė į taigos gilumą, iki Ust Nemo. Radome tuščią 5-ą lajerį. Jame gyveno tik kelios rusų šeimos iš Voronežo, ištremtos 1933 metais už tai, kad nepaklusno kolektyvizacijai. Stūksajo 6 barakai, pastatyti tik iš kirviais tašytų rastų. Langai buvo mažais rémais. Viename barake – mes (mama Teresė, sesutė Aldona ir aš) apsigyvenom 1941 metų liepos viduryje. Čia vargome metus – iki 1942-ųjų. Tremtyje gyveno gal 100 lietuvių šeimų. Lietuviai suprato, kad vargti reikės ilgai. Jie susikasė daržus, pasisodino bulvių, pasisėjo pupų. Mama irgi padodino bulvių. Su rusų tremtiniais lietuviai nesutarė, nes tie tingėjo dirbtį daržuose, patys jokio ūkio neturėjo. Nebent vienas kitas ožką.

Sibire – įvairių tautybių tremtiniai

Sibire tremtiniai buvo milijonai: ne tik Komijoje, bet ir Altajuje, Tomsko, Krasnojarske – visur. 1929–1931 metais senieji tremtiniai rusai nuo Kursko, Voronežo, Oriolo jau buvo išmirę. Jų vyrus 1940 metai paėmė į frontą. Komiai labai nesutarė su rusais – buvo pilti dėl trėmimų. Mat, jei komis turėjo dvi karves, jau buvo buožė, jei du arklius – irgi buožė. Tokius „nusikaltėlius“ išbuožindavo ir trėmė į Vorkutą. Lietuviai komiai nesiskundė. Lageryje buvo ir lenkų nuo Lvovo, Gardino, Bresto. Tik 1943 metais lenkus surinko ir išvežė į pietus, kur geresnės gyvenimo sąlygos. Lenkai per tarptautinį Raudonąjį Kryžių gaudavo maisto siuntas: miltų, cukraus, krakmolo ir kt. 1944–1945 metais lenkų tremtiniai buvo sugrąžinti į savo gimtasių vietas, mat Riazanėje buvo įsikūręs lenkų legionas su majoru Jaruzelskiu priešakyje. Ties Smolensku lenkų kareivius išleido į frontą kariauti su vokiečiais. Tų lenkų giminaičiai pasakojo, kad buvusi net Kosciuškos divizija. Sakė, kad ten lenkų kareivų buvę 5000. Jau pirmają dieną mūšyje prie Smolensko, Je-

lenovkos kaime, jų žuvo apie 500.

Ziemą Komijoje buvo baisiai šalta. Aprangos nedavė. Per mėnesį šeimai skirdavo po 500 gramų kruopų, vietoj cukraus – 300 gramų „bambonkių“ (saldainių). Kartais dar po 200 gramų sausainių. Valdžia nustatė duonos normą vaikams – po 400 gramų per dieną. Anksčiau jos duodavo po 300, o darbininkams po 600 gramų. Valgio trūko, todėl mama savo geresnius drabužius mainė į maistą. Su drabužių kroviniu vaikiškomis rogutėmis nuvažiuodavo net už 15 kilometrų į didesnę gyvenvietę. Už gautus pinigus nupirkdavo šiek tiek maisto.

Vasarą ir rudenį buvo šiek tiek geriau. Pagrindinis maistas – miško uogos: mėlynės, avietės, bruknės ir girtuoklės. Sergančių žmonių niekas negydė – gydytojų čia visai nebuvė. Pirmą žiemą dar buvo tremtinys gydytojas ar felčeris Sučkovas, bet paskui jį paėmė į frontą. Vaistų ir vaistinių nebuvė.

Badas – pagrindinė tremtiniai mirties priežastis. Pirmiausiai žmonės ištindavo: darėsi panašūs į avilius – rankos, kojos storos, pilvoti. Paspaudi tas vietas pirštu – lieka duobutė. Stambesnio sudėjimo žmonės ištindavo, smulkaus susitraukdavo, tapdavo kaip šakaliukai. 1943 metų rugsėjį iš bado mirė mūsų mama Teresė Navickienė, būda-

ma vos trisdešimt šešerių. Ji rinko ant pustomo lauko sušalusias bulves. Par kniubo ir sušalo. Vietoj karsto – keturkampė dėžė iš lentų: toks plotis, toks aukštis. Kapinės būdavo pušinėmis kartimes aptvertos. Palaidojo mamą į tą tai gos pušyną. Kapinių daug, paskui mišku viskas užželė – liko tik neatpažistamos vietas. Tada mirė stambių ūkininkų Butkių šeima iš Beržtvų kaimo, Raseinių valsčiaus – abu tėvai ir keturi sūnūs: Dzidorius, Juozas, Antanas, Petras.

(Bus daugiau)

Prisiminimus užraše Zuzana STUNŽENIENĖ
Spaudai paruoše Stanislovas ABROMAVIČIUS

Devyniasdešimt ažuolų tėvynėi

Mano senelis, buvęs politinis kalinys Vytautas Žukauskas gimė 1930 metais keturių vaikų ūkininkų šeimoje Malioniškės kaime, Kelmės rajone. Baigęs pradinę mokyklą, išstojo į Kelmės gimnaziją. Dar būdamas mokinukas skaitė Maironių, Vaižgantą, tokias knygas kaip „Savanorių žygiai“, „Rainių miškelio tragedija“. Gal tie aprašymai, kaip buvo niekinami lietuvių, jaunuolio širdyje ižiebė neapykantą ir panieką kitataučiamams vandalaams, o tėvynei – meilę, pagarbą, nuolankumą.

Paauglio širdyje ne mažesnį pėdsaką paliko ir tai, kad per karą (per kaimelį, kur jis gyveno, ējo frontas) rusų išvežta jo mylima draugė Nijolė Norbutaitė. Po kiek laiko jam pravertė per karą smalsumui patenkinti surinkti rasti ginklai: kulkosvaidžiai, įvairūs šautuvai, kulkos, ypač daktaro Jono Žemaičio, kuris vėliau išvyko į Ameriką, atiduota rašomoji mašinėlė. Su ja senelis pasislėpęs rašė atsišaukimus prieš sovietus, o jų tekstuose gaudavo iš partizanų. Tačiau tai tėsėsi neilgai.

Vieną dieną į gimnazijos trečiosios klasės duris pasibeldė kagėbistas Kančiauskas. Apie mašinėlę jis jau buvo sužinojęs iš senelio „draugo“. Išrėžęs pamokslą apie nepaklusniuosius tuometineivaldžiai ir pagrasinės, jog „kovotojai“

gali netekti šeimą, tas pats Kančiauskas, gavęs kratos orderį, apsilankė keturiolikmečio namuose. Kratos metura domašinėlę, su kuria slapta (netgi nuotėvu) buvo rašomi atsišaukimai. Dar ir dabar senelio ausyse skamba žodžiai, pasakyti radus visus įkalcius: „Piemenys norėjo sukurt valdžią ant kelmo“.

Iškart po kratos, toks kaip stovėjo, jaunuolis buvo išvežtas į Raseinių kalėjimą, ten buvo mušamas, kankinamas ir įvairiomis priemonėmis spaudžiamas, kad papasakotų, iš kur gavos mašinėlę, kas liepė rašyti atsišaukimų tekstus ir panašiai. Neišgavus prisipažinimo apie ryšius su partizanais, 1946 metais buvo nuteistas pagal MBO 58/1A straipsnį (už tėvynės išdavimą) dešimčiai metų. Neleidę atsisveikinti su tévais iš teismo išvežė jį kaip pavojingą nusikalstelį. Vežiojo po įvairius kalėjimus. Senelis prisimena: „Nei laiko ar valandų nežinojau, nes buvau nuo kankinimų atbukęs ir išvargęs, kiek mane tampé, pasakyti negaléciau! Tik žinau, kad buvau Lukiškių, Lentvario, Rasų vienuolyno kalėjimuose“.

„1946 metų birželio 22 dieną surikiavę visus nuteistuosius prižiūrėtojai nuvėdė į geležinkelio stotį, iš ten grupėmis suvarė į gyvulinius vagonus ir išvežė į Sibirą. Kelionė truko savaitę. Patalpinti po 26 ar daugiau žmonių, pavargę, nemiegoję, pilni nežinomybės spėliojo, kas mūsų laukia ateity. Liepos 1-ają traukinys, iš kurio girdėjosi ilgesingos kalinių dainos, aimanas, raudos, sustojo Uchtoje (Komija). Trys nežinomybės dienos praėjo kaip sustojęs laikas. Po to atvažiavę „pirkliai“ suskirstė visus čia vykusiuosius ir išvarė į lagerius“.

Žiaurūs prižiūrėtojai, karceriai, kankinimai iki sąmonės netekimo, badas ir nepakeliamas darbas BAMo stovyklose vedė iš proto kiekvieną. „Neiškenčiau sunkaus darbo ir net nepagalvodamas, kas bus toliau, kartu su Jono Balkumi ir dar vienu, kurio jau nebeprisimenu, ryžomės bėgti“. Ryžtis tokiam žingsniui, aišku, buvo labai pa-

vojingo, bet kitos išeities išgyventi nebuvó. „Visą tą pabégimą organizavo Balkus. Jis turėjo ir šautuvą atėmęs iš vieno prižiūrėtojo.“ Iš lagerio paspruktai pavyko. „Bėgom. Koks jausmas, apsakyti neįmanoma. Nežinia, kur prisigausti, ir kaip gali jaustis gerai ir galvoti aiškiai, kai žinai, kad esi persekiomas kaip benamis šunytis?“

Laisvés jausmas buvo trumpalaikis. Persekiotojai užklupo ir émė šaudyti. Draugai žuvo, o seneliui, kad ir persaupta koja, pavyko paspruktai. Bet rugsėjo 26 dieną vietinių medžiotojų bėglys buvo užkluptas ir pristatytas atgal į lagerį.

Du mėnesius išbuvo karceryje, kur priteisė dar trejus su puse metų kalėjimo „straftrojų“ pagal 58/14 straipsnį. Dėl šio nusikaltimo, kuris buvo laikomas pačiu baisiausiui, senelis su kitais 12 nuteistų buvo išsiustas į kitą lagerį „Indija“, kuriame buvo laikomi žiauriausiai kriminaliniai nusikaltėliai. Aišku, matyti recidyvų veiksmus ir jų gyvenimą jaunuoliui nebuvo lengva. O dar karcerių prižiūrėtojų, vadinančių „kūmų“, žodžiai: „Žinosite, kas yra komunizmas“.

Vienas išsigelbėjimas – dėl visiško išsekimo gautas trečios kategorijos nedarbingumas ir pervedimas į ambulatoriją dirbtai valytoju. Atgavę sveikatą, po šešių mėnesių buvo pervestas į valyklą padėjėjų, tačiau pastebėjė, kad jau seneliui pagerėjo, jি išsiuntė kalėti į „mirties slėnį“, kur paauglys visiškai palūžo fiziškai ir psichologiškai. „Ten buvo suvaryti tie, kuriuos nežinau, ar būtų galima pavadinti žmonėmis“. Tame lageryje buvo tik beviltiški ligoniai, tarp kurių pabuvęs retas netaptų tokspat. Kas be rankų, kas be kojų, ir juos visus nevalgiusius, visiškai išsekusius, o tarp jų ir mano senelį, varė dirbtai... Nebesupratau, kur aš: pragare ar dar baisesnéje vietoje, ir gal tik prižiūrėtojo Semionovo, kuris vislabiau dirsciojo į mane, dėka, patekau į „techničeskij barak“, kur bent geresniam kąsnui galėjau užsidirbtai“.

Po kiek laiko jau visko prisiriūrėjus

jaunuoli išvežė už kokių 20 kilometrų į kitą lagerį. Tai buvo nepilnamečių kalėjimas, kur gavo padoresnį apdarą ir valgysti. Ten jau galėjo pasirinkti staliaus specialybę, po to gudrumu įsprašė į virtutę virėjo padėjėjų, kur darbo diena buvo normali – 8–9 valandos.

1948 metų rudenį Berijos įsakymu kalinamuosis, tarp jų ir senelį, išvarė į Kazachstano lagerį. Ten trūko maisto, teko ne vieną kartą valgysti vogtus burokus ar kopūstus, kad tik išgyventų. Vėliau išvežė į šachtas, kur dirbo po 6 valandas. Tai buvo pavojinges darbas, kuriame žuvo daug žmonių. Ne kartą buvo užgriuvę ir senelį, bet spėdavo išsigelbėti.

Jau būdamas 19 metų, dirbdamas gręžėju, dėl plaučių nepakankamumo, kilusio nuo volframo ir molibdeno dulkių, senelis buvo pervestas į paviršių. Tuo po Stalino mirties buvo paskelbta amnestija. Senelį paleido ne iš karto, nes pabėgimas iš lagerio buvo itin didelis nusikaltimas. Ir tik po antro teismo, atstovaujant lagerio viršininkui Kalarin ir aktyviai ginant prokuroro sekretori, 1954 metais, ilgai taręsi, jি nusprendė išleisti į laisvę.

Ir vis dėlto, po devynerių kančios, siaubo ir nežinomybės metų, metų, kurie kas minutę nešė mirtį, skausmą, senelis susirado savo šeimą, vedė ir pagaliau sulaukė ilgai lauktos akmirkos – 1962 metais su džiaugsmo ašaromis akyse grįžo į Lietuvą.

Grįžus tėvynėn ne viskas klostesi taip nuostabiai. Tautos istorija vis dar merdėjo šukšlynuose, miškuose mėtėsi partizanų kaulai, tačiau krauju aplieitas kelias vedė vienon – laisvę – pusēn. Pamažu senelis įsitvirtino Lietuvoje, ir dabar kiekvieną dieną džiaugiasi laisva tėvynė, o kad visuomet jam už gyvybę brangesnė Lietuva būtų laisva ir stipri, jis pasodino savo tėviškėje Gedimino ženklą iš 90 ažuoliukų. Taip išreiškė kraujyje įaugusių savo meile, pagarba ir nuolankumą tėvų žemei.

Vaikaitė Jolita GURSKYTĘ

Lietuvos gyventojų pabégimai 1940–1941 metais

(atkelta iš 2 psl.)

Be abejonės, artėjant Vokietijos–SSRS karui, Lietuvos pasienyje vyko Abvero žvalgybiniai žaidimai. Nacių Vokietijos agentūra nenutrūkstamai judėjo per sieną. Savo ruožtu sovietų saugumo struktūros bandė stabdyti ejius iš Vokietijos ir į Vokietiją, sulaikyti ir verbuoti sienos perėjūnus. 1941 metais NKGB tvirtino, kad Vokietijos žvalgyba verbavo žmones iš buvusių Lietuvos kariuomenės, siekė kurti „diverzines teroristines grupes“ ir „sukilėliškus kadrus“, skirtus vykdyti užduotims LSSR. Fiksuoti gandai, jog ruošiamasi sukilimui, kuriam padės vokiečiai. Bet ne visi sieną kirtę lietuviai buvo Vokietijos žvalgybos agentai. Vieni jų ruošėsi sukilimui, o kiti tiesiog bėgo nuo sovietų persekiojimo. Saugumas stengdavosi užkirsti kelią pasitraukimams, bet nepajegdavo sulaikyti visų pabėgelių. Štai 1940 metų kovo 18 (ar 19) dieną sieną perėjo 9 žmonių grupė, tarp jų gen. Stasys Raštikis. O buvusių Lie-

tuvos kariuomenės Karo aviacijos viršininkui. Antanui Gustaičiui nepasisekė. 1941 metų kovo 4 dieną netoli Šeštokų jis sulaikytas. Vienas iš kaltinimų – nelegaliai bandė pereiti sieną. Tų metų liepos 7 dieną nuteistas sušaudyti, o spalio 16 dieną sušaudytas.

Mėginimai bėgti baigdavosi nesėkmėmis

Slapta kertant sieną įvykdavo susišaudymų. Nuo 1940 metų spalio 1 dienos iki 1941 metų gegužės 1 dienos prieinėjimai sulaikė 1075 (iš jų 976 įeinančius, o 129 išeinančius iš LSSR), tarp jų „išaiškintas“ 41 užsienio agentas. 1941 metų sausio–balandžio mėnesiais saugumo duomenimis, per sieną pavyko prasiveržti apie 20 žmonių. Tai greičiausiai netikslūs skaičiai, nes kai kurie pabėgimai galėjo likti neužfikuoti. Bet dalis mėginimų pabėgti baigdavosi visiškomis nesėkmėmis. 1941 metų kovo 9 dieną netoli Vidmantų (Palangos valsčiuje) NKVD

105 pasienio būrio pasieniečiai sulaikydami 4 asmenų šeimą, bandančią pereiti sieną, nušovė 5 metų berniuką Zdislav Rinkevič.

Daugelis iš pasitraukusiuų buvo sovietų santvarkos priešininkai, kuriems grėsė represijos. Apsistojo Vokietijoje, jie tapo nepasiekiami, o vėliau, programai pasitaikius, jie įsijungė į antisovietinę veiklą (pavyzdžiui, 1941 metais į Vokietiją pabėgęs buvęs Lietuvos kariuomenės leitenantas Danielius Vaitelis, kuris vėliau dalyvavo Birželio sukilime, o po karo tapo Vyčio apygardos partizanų vadu). Viešai deklaruojami SSRS ir Vokietijos santykiai dažnai ribojo galimą čekistų veikimą prieš tokius pabėgėlius Reicho teritorijoje. Bet lietuviai pabėgėliai buvo nežymi detalė tuometiniuose SSRS–Vokietijos santykiuose.

Žmonės bėgo pasinaudodami legaliomis priemonėmis. Pavyzdžiui, vokiečių tautybės asmenų repatriacija. Tuo naudojosi lietuviai, prisiraše save

vokiečiams. 1941 metais repatriacijos metu iš Lietuvos į Vokietiją išvyko 50142 žmonės.

Šiai judėjimo procesais stengėsi painaudoti sovietų saugumas, kuris nutuko apie artėjantį SSRS karą su Vokietija. Verbavo asmenis judančius per sieną iš vienos ar kitos pusės. Pavyzdžiui, 1941 metais suėmė iš Vokietijos perėjusį lietuvių Viktorą Eidukaitį, kuris prisistatė Vokietijos komunistu. Po karo jis užverbuotas agentu „Sedmoj“ ir pasižymėjo destrukcinėje kovoje prieš lietuvių karo pabėgėlius. Taip pat saugumas, siūsdamas agentus, naudojosi vokiečių repatriacija. Galima spėti, kad agentai sudarė labai nežymiai dalį repatriantų, todėl juos buvo nesudėtinga iterpti į dešimtukstančinius žmonių srautus.

Artėjo SSRS–Vokietijos karas, kuris ištraukė į įvykių srautą daugelį pabėgelių, dalis jų grįžo į nacių okupuotą Lietuvą ir rado įvairiausią užsiémimą.

Dr. Darius JUODIS

2017 m. birželio 16 d.

Prie jurtos

Minint Gedulio ir Vilties dieną, 75-ąsias trėmimo į Arktį ir Dalios Grinkevičiutės 90-ąsias gimimo metines, broliai „Lapteviečiai“ (pirmininkas Jonas Markauskas) Rumšiškėse prie žeminukės – jurtos organizavo puikų renginį. Renginiovedėjas Petras Venslovas

Koncertavo LNOBT solistai Gražina ir Vytautas Kurnickai, dalyvavo Tenesio valstijos (JAV) kolegijų studentai ir dėstytojai, LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė, gausus LPKTS Kauno filialo narių būrys, LPKTS Vilniaus filialo ir LPKTS valdybos narys Edvardas Strončikas su šeima ir kiti.

Visus sveikino „Lapteviečių“ brolijos pirmininkas Jonas Markauskas, Seimo narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulienė, profesorius Arimantas

Dumčius, LPKTS Kauno filialo valdybos pirmininkas Juozas Savickas.

Šią saulėtą dieną praleidome kartu su žmonėmis, kurie geriausiai geba įvertinti Tėvynės grožį ir kiekvieną dieną, praleistą kartu. Dalijomės duona, kurią, kaip ir kiekvienais metais, atvežė prof. Arimantas Dumčius. Prisiminė-

me, kaip būdami ištremti, Sibiro ledynuose, amžino išalo žemėje, svajojome apie duoną, kurios taip tada trūko, linkėjome vieni kitiemis stiprybės ir sveikatos, dėkojome lapteviečiams už gražų ir prasmingą renginį.

Jūratė ANTULEVIČIENĖ,
LPKTS Kauno filialo
pirmininko pavaduotoja

Iššūkiai Lietuvos valstybės saugumui

Gegužės 16 dieną Kauno igulos karininkų ramovėje, Kunitigaikščių menėje, vyko Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus vadovybės iniciatyva suorganizuota paskaita, tema „Šiandieniniai iššūkiai Lietuvos valstybės saugumui“. Nūdienos aktualijų pasiklausyti susirinko ne tik LKRKA Kauno skyriaus nariai, bet ir LK Kauno igulos dalinių atstovai, šauliai, pilietiški kaukiečiai, istorikai ir kiti. Šios gyvendamos temos didžiulis susido-

mėjimas pasijuto gausiai uždavinių klausimus lektoriui. Paskaitą vedė Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento karininkas kpt. Raimondas Rajackas.

Šiandien jau daugelis vartoją terminą „hibridinis karas“, tačiau sunkokai jį tiksliai nusakyti. Pasak vieno apibrėžimo, hibridiniame kare yra naudojamos karinės ir nekarinės priemonės integravotoje kampanijoje, siekiant netikėtumo ar efekto, igyti iniciatyvą, iško-

toti psichologinių ir fizinių pri-
valumų. To siekti pasikliau-
ma ir diplomatinėmis priemo-
nėmis, skleidžiant sudėtingą ir
greitą informaciją elektroninė-
mis bei kibernetinėmis opera-
cijomis. Taip pat slaptais, kar-
tais ir atviraus karinės žvalgy-
bos veiksmais, ekonominiu
spaudimu ir taip toliau.

Hibridinio karo apibrėžimo
sąvoką lektorius grindė infor-
matyvia fotonuotraukų medžia-
ga, vaizdo, multifilmų siužetais.
(keliamas i 8 psl.)

Skelbimai

Birželio 17 d. (šeštadienį)
11 val. Jonavos krašto muziejuje (J. Basanavičiaus g. 3) vyks LPKTS Jonavos filialo narių atskaitinis rinkiminis susirinkimas – konferencija. Koncertuos choras „Viltis“. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Birželio 20 d. (antradienį)
17 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos salėje (Laisvės al. 39, Kaune) vyks buvusio politinio kalinio Antano Petrikonio knygos „Nemeikišiūnai–Kazachija–Kolyma–Vilnius“ pristatymas. Maloniai kviečiame aktyviai dalyvauti.

LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) veikia LGGRTC parengta Vilniaus Kairio fotografijų paroda „1941 m. lietuvių tremtinių kapinės“. Kviečiame apsilankytī.

Birželio 17 d. (šeštadienį) Anykščių r. Andrioniškyje bei Troškūnuose vyks Aukštaitijos partizanų vado Antano Slučkos-Šarūno 100-ųjų gimimo minėjimas.

12 val. partizanų pagerbimas prie buvusios Karaliaus Mindaugo srities vadavietės A.Slučkos-Šarūno žūties vietoje (gelių padėjimas, garbės salvė, atminties žygio startas iš Andrioniškio į Troškūnus (12 km), pakeliui aplankant atmintinas Šarūno rinktinės partizanų kovų vietas).

15 val. atminties žygio dalyvių atvykimas į Troškūnus. Šv. Mišios Šv. Trejybės bažnyčioje už Tėvynę ir jos gynėjus. Atminties valandėlės Troškūnų kapinėse partizanų panteone bei miestelio aikštėje prie paminklo Algimanto apygardos partizanams.

17 val. istorinė konferencija Troškūnų senosios bernardinų gimnazijos salėje (K.Inciūros g. 1, greta aikštės) „Laisvės kario kelias šimtmecio šviesoje“.

18.30 val. partizaniška košė.

19 val. koncertas.

Birželio 18 d. (sekmadienį) Pajūrio miestelyje, Šilalės rajone, vyks atnaujintos Tremtinių aikštės atidarymas ir paminklo „Žuvusiems Sibire ir žuvusiems už Lietuvą“ atidengimo ceremonija. **12 val.** šv. Mišios Pajūrio Šv. Trejybės bažnyčioje. **13.30 val.** aikštės atidarymo ir paminklo atidengimo ceremonija.

Ieškau pakeleivių į Tomską. Tel. 8 683 65 623 Zenonas.

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Jonas Girčys
1925–2017

Gimė Rokiškio aps. Obelių valsč. Baršėnų k. Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, tapo partizanu. 1949 m. suimtas ir nuteistas. Kalėjo Komijos Intos lageriuose. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Sukūrė šeimą, sulaukė keturių vaikų. Gyveno ir dirbo Rokiškyje. Prasidėjus Atgimimui, aktyviai išsijungė į nepriklausomybės atkūrimo veiklą. Buvo Šaulių sąjungos narys, dainavo buvusių tremtinių chore.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame Aldoną Januškevičiūtę-Struskauskienę mirus jos vyru Aliui Struskauskui.

LPKTS Kauno filialas

Birželio 17 d. (šeštadienį) 11 val. Rumšiškių kultūros centre vyks XXIX Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ suvažiavimas. Darbotvarkė: šv. Mišios, metinė valdybos ataskaita, veiklos gairės, rezoliucijos, bendra dalyvių popietė. Dalyvių registracija nuo **10 val.** Kultūros centro fojė.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstroj“ sistemos (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) lageriuose bei tremtyje buvusių žmones, jų šeimos narius ir artimuosius, visus besidominčius Kolymos lagerių tema. Iš Kauno į suvažiavimą bus galima nemokamai nuvažiuoti specialiu autobusu, kuris išvyks **10 val.** iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių pr. 346) stovėjimo aikštėlės. Informacija tel. (8 37) 316 347 (Algirdas) ir 8 676 62 983 (Tadas) bei interneto svetainėje www.kolyma.lt.

Birželio 17 d. (šeštadienį) 15 val. Klaipėdos bendruomenės namuose (Debrecenog. 48) vyks tremties dainų vakaras – koncertas. Dalyvaus buvusių tremtinių ir politinių kalinių chorai: Kuršėnų „Tremties varpai“ (vadovė J. Bražukienė), Kauno „Ilgesys“ (vadovai B. Paulavičienė, M. Šikšnias), Tauragės „Tremtinys“ (vadovas R. Eičas), Kédainių „Diemedis“ (vadovė A. Kazlauskienė), Klaipėdos „Atminties gaida“ (vadovas V. Saikauskas). Kviečiame pasiklausyti laisve ir Tėvynės meile alsuojančių dainų.

Birželio 21 d. (trečadienį) 12–13.30 val. Lietuvos Sąjūdžio Vilniaus skyriaus taryba kviečia į Atgimimo bangą Nepriklausomybės aikštėje, Vilniuje.

Programa:

1. Dėl išsvaikščiojančios Lietuvos.
2. Kaimo naikinimas – smūgis baltų civilizacijai.
3. Paralyžiuota medicina ir vaistininkų biznis.
4. Dėl siūlymų naudoti lenkiškas raides dokumentuose.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Birželio 23 d. (penktadienį) 15 val. Lietuvos laisvės kovojo sajunga kviečia kartu su Lietuvos baikerių kongreso nariais Vilniuje paminėti 76-ąsias 1941 m. Birželio sukilio metines. Maloniai kviečiame renginyje dalyvauti ir turinčius bei galinčius vairuoti kitas lengviasias transporto priemones – motorolerius, mopedus, dviračius, ir dalyvius be jokių transporto priešmonių, su kuriais **15 val.** iš Nepriklausomybės aikštės (šalia LR Seimo rūmų) palydésime motociklininkų koloną, kuri Gedimino prospektu vyks padėti gėlių bei uždegti atminimo žvakelių prie paminklo sovietinio genocido aukoms priešais Lukiskių aikštę, ir **16 val.** pasitiksime patriotinio istorinio atminimo žygio dalyvius.

Plačiau apie renginį LLKS svetainėje www.llks.lt rubrikoje „1941 m. Birželio sukilio minėjimas“.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204

E-mail: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe, baltų dėmių“ remia

Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1850 egz.

Kaina

0,61 euro

SPAUDOS,
RADIOS IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

Gražūs ir stiprūs dvasia, nors daug iškentėj...

Noriu papasakoti apie LPKTS Kauno filialo, Palemono poskyrio pirminkę, buvusią Krasnojarsko krašto, Posiolok Cholmystyj tremtinę Valeriją Lionę Maleckienę. Jos téveliai 1948 metų gegužės 22 dieną buvo ištremti iš giminų namų Palemone už tai, kad tévelis buvo 1918–1919 metų savanoris ir neprilausomos Lietuvos metais dirbęs kaimo seniūnu.

Tremtyje tévelis mirė, palikęs mamą su dvieim mažais vaikais. 1956 metais šeima grijo į Lietuvą ir apsigyveno savo namuose. Vėl iš naujo pradėjo kurti gyvenimą. Tačiau labai trūko tévelio, likusio Sibire, amžino išalo žemėje.

Valerija Maleckienė visada suprato tremtinių, politinių kalinių ir visų kovojušių už neprilausomą Lietuvą išgyvenimus: jie buvo artimi savo siela, tvirtomis politinėmis pažiūromis, nuoširdesni ir atviresni ištikus nelaimei, pirmieji skubantys padėti. Todėl 2001 metais ji sutiko vadovauti LPKTS Kauno filialo Palemono poskyrio tremtiniams. Ji puikiai pažinojo savo žmones, nes su visais bendravo, kaimynystėje gyveno, minėjo svarbiausias valstybės šventes, jubiliejas.

Palemoniečiams ypač svarbi 1948-ųjų gegužės 22-oji – tada nemažai jų išgeležinkelio stoties buvo išgabenti ne savo valia, o okupanto – į Rytus. Palemoniečiai tą dieną deda gėlių prie geležinkelio, uždega žvakelių ir būtinai nuskamba giesmė „Marija, Marija“ bei

tremtinį himnas „O tas dulkėtas traukinys“.

Gegužės 22-oji buvo ypač gražiai paminėta. Palemono puikioje bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios, skirtos tremtiniams ir visiems nukentėjusiems nuo okupantu. Klebonas Darius Vasiliauskas nuoširdžiai bendrauja su buvusiais tremtiniais, jų šeimomis, jis ypač gerbias ir mylimas palemoniečių. Tuo išitikinome dalyvaudami kartu su LPKTS Kauno filialo valdybos pirmininku Juozu Savicku šv. Mišiose, po to betarpiškai bendraudami prie arbato puodelio. Sužavėjo Palemono bendruomenės vadovė, žurnalo „Palemonietis“ redaktorė Rita Šlinkytė-Agurkiene, kuriai nesvetimi Palemono bendruomenės džiaugsmai ir lūkesčiai. Jie kartu su savo vadove visur suspėja: ir į jubiliejus, ir ekskursijas, ir į filmus, ir rinkimus, ir turi savo ansamblį „Marių banga“, kur nemažai buvusiu tremtinių dainuoja.

Palemone ketinama jamžinti Vincento Taujanio atminimą – jis buvo mokslininkas, agronomas, svajojęs pastatyti bažnyčią Palemone. Tik grįžus iš Sibiro, Atgimimo laikotarpiu, ši idėja įgyvendinta A. Taujantės. Taujanio giminės Vincento Taujanio atminimą nori jamžinti atminimo lentele. Sklando idėja apie atminimo paminklo sukūrimą „Iš Kauno marių negrįžusiems“, tai būtų knyga apie Palemoną ir palemoniečius. 2017 metai – Piliakalnių metai, todėl Palemono bendruomenė

rošiasi sutvarkyti, pagražinti Vieškūnų piliakalnį, kur vyktų šventiniai renginiai. Svajonių, idėjų daug. Palemoniečių bendruomenė turi savanorių, entuziazmo netrūksta, tad reikia palinkėti sėkmės ir toliau gražinti ir puose-lėti Palemoną.

Valerija su pagarba mini buvusias tremties: Emilią Maliejenę, Antaniną Mitrulevičienę, Joana Mitkuvienę, Aldoną Staugienę, Domicelę Galijotienę, Juliją ir Juozą Gaidelius, kurie aktyviai dalyvauja ir padeda visuose renginiuose, seniūnaitį V. Moliejų ir kitus.

Mūsų LPKTS Kauno filialo valdybos ir tarybos narė Valerija Lionė Maleckienė nuostabi optimistė, nuoširdi,

darbštī, rūpestinga. Labai daug prisideda prie mūsų filialo veiklos. Pakviečia į talką ir savo mylimą vaikaitį Valentiną, kuris jau ne vieną kartą padėjo tvarkytis Kauno Petras iūnų kapinėse prie „Lietuvos kančių“ memorialo.

Baigdama pasakojimą noriu palinkėti Valerijai Lionei Maleckienei, bendruomenės pirmininkei R. Agurkienei, klebonui Dariui Vasiliauskui ir visiems, visiems palemoniečiams laimės, sėkmės ir geros kloties, naujiems sumanytiams didžiulės erdvės... Tegul sklando gerumo aura, tegul džiugina kiekviena diena, būkite laimingi ir sveiki.

Jūratė ANTULEVIČIENĖ

Iššūkiai Lietuvos valstybės saugumui

(atkelta iš 7 psl.)

Tai ryškiai buvo panaudota Krymo aneksijoje ir Ukrainoje.

Kpt. R. Rajackas dėstė, kaip veikiai visuomenė per spaudą, televiziją, panaudojant internetines priemones. Rusijos propaganda, kurdama net multiplikacinius filmus vaikams, jos fone parodydama rusų kareivį, karines kepurės su žvaigždėmis bei prezidento Putino paveikslą, kabanti ant sienos, „programuoja“ mažovaiko sąmonę ateicių prie šių simbolių. Apie įvykio pasiodynė spaudoje, ypač per televiziją, rodant įvykį, kuris įvyko, sakykime, Europos Sąjungos bet kurioje šalyje, tuo kalbama ne apie tai, kokią žalą padarė jos gyventojams, bet nukreipia mintį, kokią žalą padarė Rusijos gyventojams, nors jų tai visai neliečia. Hibridiniame kare geriausiai veikia televizijos propaganda. Ne veltui valstybė imasi veiksnių, kiek įmanoma užkardyt i priešiškos informacijos skliaidai ne tik spaudoje, bet ir per televiziją, įvedama apribojimus ar draudimus propagandinių TV kanalų veiklai. Žmonių grupės, neretai neįtardamos ir nesuvokdamostokiai metodais protų „nuodijimo“, koneveikia valdžią už tokius veiksmus.

Reikia pastebeti, kad tokios informacines priemonės naudojamos viena po kitos dėl vieno tikslø – sekinti visuomenę ir taikyti į jautriaušias jos vietas, kur bus didžiausias poveikis. Panaudojus kibernetines ar ekonomines priemones, jos tuo pakiečiamos informaciniuose išpuoliais, taip siekiant sėti sąmyši užfrontėje, veikti į jautriaušias vi-

suomenės vietas, ypač jaunimą.

Šiai laikais įvardyti, ar yra hibridinis, ar nehibridinis karas sunku, nes labai daug atsirado internetinių erdviių, kurias galima veikti. Kovai prieš hibridinį karą kuriamos įvairios koncepcijos, teorijos bei kontratakinės priemonės, tačiau, kaip pažymėjo kpt. R. Rajackas, tik žmogaus, šalies piliečio sąmoningumas gali perprasti priešo užmačias.

Reikia pasakyti, kad mūsų valstybė dar ne viską padarė, kad ugdytų sąmoningą lietuvių: nėra platus masto propagandos kampanijos, kuri būtų kontraproduktivinė, atkreipdama dėmesį į Rusijos tikslus. Kaip pastebėjo lektorių, pirminiam tarpsnyje kaip tik siekiama nuslėpti agresiją, sukurti taikių protestų regimybę, o tik vėliau po truputį pereinama į agresyvesnius veiksnius, ir tada atrodo, jog lyg pati visuomenė reiškia protestą.

Išklausius paskaitą matyti, kad hibridinis karas yra sudėtingas reiškinys ne tik karine, tačiau ir pažinimo prasme. Jis sunkiai paklūsta konvencinio karo priimtom mąstymo kategorijoms ir terminologijai, todėl reikalauja išsamnesio pažinimo nei gali pasiodyti iš pirmo žvilgsnio.

Tokių vaizdžių paskaitų ciklas turi būti pristatomas ne tik Lietuvos kariuomenėje tarnaujančiam jaunimui, bet ir placiajai visuomenei: mokyklose, bibliotekose, seniūnijose ir taip toliau. Tai būtų dar viena priemonė, ugdanti Lietuvos piliečio sąmoningumą, pilietiskumą ir atsparumą priešo

kėslams. Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos kariai nuoširdžiai dėkoja Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento skyriaus viršininkui plk. ltn. Linui Idzeliumi už geranorišką bendradarbiavimą, o kpt. Raimondui Rajackui už paskaitą, kur galėjome susipažinti ne tik su hibridinio karo samprata,

bet ir pagilinti žinias, būti budriais savo šalies laisvės sergėtojais. LKRKA Kauno skyrius numatęs ir toliau vykdyti šią švietėjįską veiklą mokyklose, seniūnijų bendruomenėse ir kituose susibūrimuose.

Gintautas TAMULAITIS
Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos narys

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34, 6 mėn. – 14,69 Eur.